

Cilt/Volume 2, Sayı/Issue 4, Aralık/December 2024, ss. 113-116.
Geliş Tarihi–Received Date: 13.09.2024
Kabul Tarihi–Accepted Date: 24.10.2024
Kitap Tanıtımı
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14578394>

BALIKESİRLİ ABDÜLAZİZ MECDİ TOLUN SİYASİ, TİCARİ, EDEBİ HAYATI VE TASAVVUFİ DÜNYASI Ahmed Güner SAYAR

Ötüken Neşriyat, İstanbul 2024, 544 s.

Hatice KOÇER*

Burada tanıtımını yapmaya çalışacağımız eser, monografik bir çalışma olup, Osmanlı Devleti'nin son dönemleri ile Cumhuriyet'in ilk dönemlerine şahitlik etmiş mutasavvıf, şair olan Balıkesirli Abdülaziz Mecdi Tolun'a aittir. Abdülaziz Mecdi Tolun, edebi, tasavvufi, ticari hayatı kadar siyasi hayatıyla da öne çıkmış bir şahsiyettir. Meclis-i Mebusan'da mebusluk yapmış, tavır ve görüşleriyle dikkatleri üzerine çekmiş ve aynı zamanda Meclis-i Mebusan'da meclis başkanlığı yapmıştır.

Eser, yazarımızın hocası olan Süheyl Ünver'in isteği üzerine kaleme alınmıştır. Güner Sayar, esasen iktisatçı olup çalışmalarıyla iktisat ve tarihi birleştirmiştir. Uzmanlık alanı iktisat teorisi ile iktisat tarihidir. Özellikle 1986 yılında yayımlanan *Osmanlı İktisat Düşüncesinin Çağdaşlaşması* adlı eseri bu alandaki önemli yayınıdır. Bunun yanında Abdülaziz Mecdi Tolun gibi Süheyl Ünver'in de biyografisini yazmış daha sonrasında sohbetlerini de yayınlarak Türk kültür tarihinin bir köşesine ışık tutmuştur. Eser, Osmanlı'nın son dönemlerine ilgi duyan ve bu dönemde yaşayan mutasavvıf bir aydının iç dünyasını gözlemlemek isteyenler için bulunmaz bir fırsattır.

Kitabın ilk bölümünde Abdülaziz Mecdi Bey'in doğumundan vefatına kadar olan özel hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Abdülaziz Mecdi Efendi, Balıkesir'de dünyaya gelmiş öğrenim hayatını burada sürdürmüştür. Öğrencilik hayatı

* Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi, hkocer945@gmail.com

esnasında şiir yazmaya başlamıştır. Şiirlerinde Mecdi mahlasını benimsemiştir. Bunun sebebi Kamus sahibi Mecidüddin Firuzabadi'nin ilmi kudretini çok takdir etmesindendir.

Rüştiye eğitiminden sonra, mezun olduğu okula ikinci muallim olarak atanmış ancak okulun idadiye çevrilmesiyle işsiz kalmıştır. Bunun üzerine hakkını aramak için İstanbul'a gitmiş ve şikâyetle bulunmuştur. Bu süreç aslında onun hayatında yeni kapılar açacaktır. Mağduriyetinin giderilmesi için yazdığı dilekçe ile Maarif Meclis'i üyelerinin dikkatini çekmiş ve özel bir sınava davet edilmiştir. Yapılan sınavdan başarıyla çıkan Abdülaziz Mecdi Efendi, Balıkesir İdadisi Türkçe ve Edebiyat muallimliğine tayin edilse de bir türlü bu tayin gerçekleşmemiştir. Gerçekleşmeyen bu tayin daha sonrasında kendisine Girit kapılarını açacaktı...

Hayatı her an değişen Abdülaziz Mecdi Efendi, Girit günlerinden sonra yurda döndüğünde ailesiyle beraber İstanbul'a yerleşmiştir (*Dönüş zamanı tespit edilebiliyorsa tarihini vermekte fayda var.*). Geçim sıkıntısının ardından ticaret hayatına atılan Mecdi Efendi 5 yıl süreyle zahire ticareti yapmış ve bir anda her şeyi bırakarak 1902 yılında baba ocağı Balıkesir'e geri dönmüştür. Osman Nuri Ergin bu dönemi onun hayatında bir dönüm noktası olarak addetmektedir. Abdülaziz Mecdi Efendi 8 ay boyunca çekildiği istighrak haliyle kendini bulmaya çalışmış ve sofiyane hayatı burada başlamıştır. Bu sofiyane hayat kendisini ileriki günlerde Konya'da bulmasına vesile olacak, mutasavvıf hayatı burada şekillenecektir.

1908 devrimi ertesi rızası dışında Balıkesir'den mebus seçilerek hayatında yeni bir dönem şekillenmeye başlamıştır. Abdülaziz Mecdi Efendi yeniden İstanbul yollarına düşmüş ve bir mebus olarak kendisini siyasi hayatta bulmuştur. Mebusluğu sırasında konuşma ve hitabetleriyle, ara bulmaya çalışmasıyla ve Hizb-i Cedid hareketinde ön plana çıkmasıyla kendi etrafında bir çevrenin oluşmasına neden olmuştur. Bu hareket onun bir sonraki seçimlerde mebus olmasına da engel olacaktır. Ancak mecliste bulunduğu süreç içerisinde Ferid Paşa ile münasebetinde Balıkesir halkının yaşadığı zorluklar nedeniyle müstakil bir mutasarrıflık olmasını dile getirmiş ve onun bu ricası hemen yerine getirilmiştir.

Kitabın ikinci bölümünde onun edebi ve ilmi şahsiyeti üzerinde durulmuştur. Bir mutasavvıf şair olan Mecdi Efendi'nin yazdığı şiirler kendi hayatından kesitleri

taşımaktadır. Kendi yaşamı kadar aşk ve toplumsal konular içinde şiirler yazmış, tercümelerde bulunmuştur. Hayatının onu farklı dönemlerde farklı yerlerde bulundurması onu farklı muhitlere sokmuş her kesimden insanla karşılaşmasına neden olmuştur. Bunlar elbette onun yaşamını ve fikri hayatını etkilemiştir. Bu etki de yazılarına yansımıştır.

Eserin devamında ve son kısmındaysa Abdülaziz Mecdi Efendi'nin tasavvufi ve sosyal muhiti hakkındaki bilgilere ulaşmak mümkündür. Abdülaziz Mecdi Efendi için Ahmed Amiş Efendi, Mecdi Efendi'nin düşüncesinde merkezi bir konuma sahipti. Onun sohbetlerine katılmış hatta ölümüyle onun halifesi olduğuna dikkat çekilmektedir. Mecdi Efendi medrese kökenli, kendisinin tekke ve zaviyelere bağlamını Muhammedi sohbetlere indirgeyen bir kimseydi.

Ekler kısmındaysa; Abdülaziz Mecdi, Süheyl Ünver ve Ahmed Amiş Efendi'nin sözlerinden seçmelere yer verilmiştir. Abdülaziz Mecdi Efendi'nin el yazısına ait fotoğraflara, soy ağacına ve eser ebadında adından bahsedilen zatların portrelerine yer verilmiştir.

Türk tarihinin 1880-1940 aralığı, sıkıntılı bir dönemin köklü değişmelerini yansıttığı bir süreçtir. Mecdi Efendi'nin hayatı, doğumu ve vefatı bu çalkantılı döneme rastlamıştır. Hayatının bu döneminde meydana gelen önemli gelişmelere şahit olmuştur. Bu hayat tecrübesi ve şahit olduğu gelişmeler mücadele azmini geliştirmiş, hayat felsefesine uymayan gelişmelere karşı duruşu hayatına farklı renkler ve zenginlikler katmıştır.

Abdülaziz Mecdi Efendi, Osmanlı döneminin son padişahları ile Cumhuriyet yönetiminin Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü idaresindeki değişim ve dönüşümleri yaşamış ve görmüştür. Bu dönemler içerisinde, öğretmen, tüccar, mebus, müsteşarlık vazifelerinde bulunmuş, emeklilik günlerinde mutasavvıf kimliğiyle sohbetler yapmıştır. Bulunduğu görevlerde değişimleri yakından yaşamıştır.

İttihat ve Terakki Fırkasının faaliyetlerine aktif olarak katılmıştır. Hizb-i Cedit hareketi içerisinde önemli rol oynamıştır. İttihat ve Terakki sonrası dönemde Türkiye Zürra Fırkasının reisi olmuştur. Son Osmanlı Meclis-i Mebusanın da Meclis Başkanlığı görevini 12 Nisan 1920 günü fesih kararına değin sürdürmüştür.

Eser, Osman Nuri Ergin'in Abdülaziz Mecdi Tolun Hayatı ve Şahsiyeti adlı kitabının yayınlanmasından 80 yıl sonra bu konuda yazılmış en son eserdir. Eserde kaynak olarak Süheyl Ünver'in birikimleri ve Abdülaziz Mecdi Efendi'nin divanları baz alınmıştır. Sık sık Mecdi Efendi'nin dizelerine yer verilmiştir. Şiir dili ağır olan Abdülaziz Mecdi Efendi'yi anlamak ne kadar güçse de onun kişiliğindeki farklı özellikler onu okumaya ve merak etmeye cezbediyor.